

Tarih İncelemeleri Dergisi
Cilt/Volume XXVI, Sayı/Number 1
Temmuz/July 2011, 293-294

Vyaçeslav Valentinoviç Şapoşnik, Tserkovno-Gosudarstvennie Otnoşeniya v Rossii v 30-80-e Godı XVI Veka, İzdatelstvo Sankt-Peterburgskogo Universiteta, Sankt-Peterburg, 2006, 569 s., ISBN: 978-5-288-03915-1.

“Tserkovno-Gosudarstvennie Otnoşeniya v Rossii v 30-80-e Godı XVI Veka” (XVI. Yüzyılın 30-80’li Yıllarında Rusya’da Kilise-Devlet İlişkileri) başlıklı kitap St. Petersburg Devlet Üniversitesi, Tarih Fakültesi (Исторический Факультет) müntesiplerinden V. V. Şapoşnik tarafından telif edilmiştir. Söz konusu eser, Moskova Knezliği’ni gerçek anlamda bir imparatorluğa dönüştüren Korkunç İvan (1533-1584) zamanında, Ortodoks kilisesinin ıslahı ile devlet idaresindeki etkisinin incelendiği özgün ve değerli bir araştırmadır. Kısa bir “Giriş” (s. 3-5) ile başlayan kitap beş bölümden müteşekkildir. I. bölümde (s. 6-25) konunun kaynakları hakkında malumat verilip, Rusya’da kilise-devlet ilişkilerini izah edebilmenin güçlüklerine temas edilmiştir.

“Stoglavıy Sobor Yolunda” başlığını taşıyan II. bölümde (s. 26-112), IV. İvan saltanatının başlangıcından Ortodoks kilisesinin ıslahı ile ilgili 100 maddelik bir nizamnamenin hazırlandığı 1551 yılına kadar cereyan eden hadisat anlatılmıştır. Ayrıca Rusya’da çarlığın ilanında ve Korkunç İvan’ın yetiştirilmesinde büyük pay sahibi olan Moskova Metropoliti Makariy ve faaliyetleri ayrıntılı bir biçimde gözler önüne serilmiş ve yine “Seçkin Kurul” (Избранная Рада) ile “Temsilciler Meclisi” (Земский Собор)’nin ihdasına değinilmiştir.

III. bölümde (s. 113-256) ise 1551 yılında kabul edilen “Stoglavıy Sobor” (Стоглавый Собор), yani 100 maddelik kilise kanunu ve akabinde gelişen olaylar konu edinilmiştir. Metropolit Makaray’ın şark politikası, Kazan ile Astarhan hanlıklarının işgal edilmesi fikrinin kilise tarafından telkin ve teşviki ve Rusya’nın emperyalist iddialar geliştirmesinde ruhanilerin üstlendikleri vazifeler bu faslın Türk tarihi bakımından şayan-ı dikkat temalarıdır.

“Opriçnina Döneminde Kilise-Devlet” başlığını taşıyan IV. bölümde (s. 257-432), Metropolit Makariy’in ölümünden sonra Rus kilisesinin durumu, ruhban sınıfının ticarî faaliyetleri, Kâsım Hanı Sayın Bulat’ın Hristiyanlığı kabulü (tanassur ettikten sonraki ismi Simeon Bekbulatoviç) gibi konulara değinilmiş ve bu kısım Rus Çarı IV. İvan’ın ölümü ile sona ermiştir.

Son yani V. bölümde (s. 433-540) ise “Rus Ortodoks Çarlığı’nın İdeolojik Temelleri” tartışılmıştır. Ayrıca bu devirde kullanılan ikonalar, derlenen dinî rivayetler ve Korkunç İvan’ın inanç dünyasına ilişkin bilgiler sunulmuştur. Eser, Sonuç (s. 541-

Kitap Tanıtımı

545), Bibliyografya (s. 546-565), Kısaltmalar Listesi (s. 566) ve İçindekiler (s. 567-568) ile tamamlanmıştır.

2006 yılında nitelikli bir IV. İvan monografisi de kaleme alan Vyaçeslav Valentinoviç Şapoşnik'in yapıtı Türk tarihi bakımından fevkalade önemlidir. Çünkü Rus Ortodoks kilisesinin yapısını, işleyişini ve Moskova Çarlığı üzerindeki tesirini anlamadan İtil Boyu, Doğu Avrupa ve Türkistan tarihinin meselelerini izah edebilmek bize göre oldukça güçtür. Yurdumuzda Rus Ortodoksluğu konusunda uzman bir tarihçi maalesef henüz bulunmamaktadır. Kara Deniz'in kuzeyindeki Türk devletleri ya da doğrudan Rusya tarihine ilgi duyan genç araştırmacılar bu konuda doktora çalışması yapabilirler.

Serkan ACAR*

* Araş. Gör. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Bornova-İZMİR.